

Capa de "Memoria das Memorias dun neno labrego" de Cándido Pazó.

CÁNDIDO PAZÓ

Vigo, 1960.

Director, actor e autor con numerosas pezas representadas e publicadas: *O Melro Branco* (Premio Xeración Nós de Teatro Infantil 1989) *Commedia, un xoguete para Goldoni* (Premio Compostela 93 e Premio de la Crítica del País Valenciano 94), *Nano* (Premio María Casares 99), *O*

bululú do linier (Premio María Casares 2000), *Ñiqui-Ñaque* (Premio Max 2002), *Bicos con Lingua* (Premio María Casares 2004), *García* (Premio María Casares 2005), *Emigrados* (Premio Max 2008) ou *A piragua* (Premio María Casares 2008) son algunhas delas.

Desde hai quince anos traballa tamén no campo da narración oral escénica (contos

monólogos cómicos), estando presente en programacións e festivais de América Latina e Europa.

Ultimamente está a experimentar coa combinación da oralidade e a teatralidade. *Memoria das Memorias dun Neno Labrego* é froito desa combinación.

Trangalladas

Cándido Pazó

Buenos Aires, 26 de abril de 2011. Representación de *Memoria das MEMORIAS DUN NE-NO LABREGO*, espectáculo realizado a partir do libro de Neira Vilas dentro do cincuentenario da súa primeira publicación. Ao terminar a función un grupo de persoas están a esperar por min a pé do palco. En xeral son galegos de máis de sesenta anos que, alén de me dar os parabéns, queren dicirme iso tan típico, mais sempre tan entrañábel, de que eles tamén son Balbinos, ou Lelos emigrados a esoutra banda do océano galaico.

Entre eles hai un home que aínda non tería os cincuenta. Ao verme vir vén cara a min berrando entusiasmado, "Trangalladas! Trangalladas! Eso lo decía mi abuelita, che! No lo había vuelto a oír. Fue oírtelo a vos y venírseme encima todo un mundo de sensaciones que ya no recordaba..." Referíase a esa escena da peza, e pasaxe do libro, na que Balbino soña en voz alta coa caixiña que topou no rebusque, ao día seguinte da festa á que non puidera ir por causa do loito.

Ilustración de Xaquín Marín para o capítulo "Rebusque".

"Trangalladas! Trangalladas! Eso lo decía mi abuelita, che! No lo había vuelto a oír. Fue oírtelo a vos y venírseme encima todo un mundo de sensaciones que ya no recordaba..." Referíase a esa escena da peza, e pasaxe do libro, na que Balbino soña en voz alta coa caixiña que topou no rebusque, ao día seguinte da festa á que non puidera ir por causa do loito.

Ilustración de Xaquín Marín para o capítulo "Pachín".

O fluído emocional que establece o público adolescente co espectáculo, e é de supor que tamén co libro, non está baseado na memoria. Está baseado nos sentimentos máis simples e non menos nobres. O da percepción da inxustiza, o da dor pola perda dun ser querido (os episodios da morte de Pachín ou da partida de Lelo son dos que máis os enganchan), o da desolación e o desamparo, o da frustración... Sentimentos que non caducan no tempo nin teñen limitación no espazo.

sus costumbres. El sabor, y hasta el olor, de aquellas comidas que nos hacía cuando era un pibe. Huevos fritos con patatas, che. Y pan con chocolate, que decía que era un lujo y nosotros no lo entendíamos."

Referíase a esa escena da peza, e pasaxe do libro, na que Balbino soña en voz alta coa caixiña que topou no rebusque, ao día seguinte da festa á que non puidera ir por causa do loito. Esa na que o pai, que o sente falar durmido, lle pregunta "que estabas soñando?". "Non sei", responde o neno, "trangalladas".

Aquel home, técnico da tremoia do teatro e actor da compañía amadora que ten a sede nese local, era, segundo me dixo, neto dunha galega chegada a Buenos Aires nos anos vinte e falecida nos oitenta, sendo el un adolescente. Neto dunha Balbina. E a palabra "trangalladas" fora a chave que lle abriu un baúl que tiña esquecido nalgún recuncho do faiado da súa memoria.

Serían moitas as anécdotas que podería comentar nas máis de cincuenta representacións que levamos feitas deste espectáculo. O público ten o hábito, mesmo a necesidade, de me esperar na saída e contarme os seus "pois a min pasoume que..." ou "pois a min contáronme na casa que...". Todo material sensíbel e valioso. Mais esta, permítaseme o xogo, trangallada que relato, resulta para min do máis acáida para ilustrar ese fluído emocional que se establece co público adulto durante a función. Algo que sucede normalmente nos espectáculos que teñen a memoria como principal fío condutor, dos que levo feito varios, pero que neste caso se produce dunha maneira especialmente intensa, o que seguramente explique que a xente que estaba arredor aquel día e ouviu aquilo, como movida por un resorte, rompese a dicir cousas como berce, rebumbio, rabuñar, estornela, fochanca, esgarabella-do... palabras todas que saen no espectáculo, e no libro, e que cada un dos presentes propuña como chaves particulares de cadanseu baúl.

Efectivamente, *as Memorias dun neno labrego* é un deses libros cheos de chaves, de resortes que abren os baúis, gavetas e caixiñas da memoria, propia ou herdada, de cada quen. Esa é unha das razóns do seu éxito. Razón que, en grande medida, se reproduce no espectáculo.

Co público adulto, dixeran con moita intención unhas liñas máis arriba. Porque o público adolescente (falo sobre todo dos moitos alumnos de secundaria que viron a peza) non é aínda consciente da memoria que vai atesourando, polo vivido e polo escoitado, e non ten, ou non cre ter, necesidade de caixiñas ou gavetas, e moito menos de baúis para gardala. É por iso que o fluído emocional que establecen co espectáculo, e é de supor que tamén co libro, non está baseado na memoria. Nin sequera no humor, dependente en grande medida de esta. Está baseado nos sentimentos máis simples e non menos nobres. O da percepción da inxustiza, o da dor pola perda dun ser querido (os episodios da morte de Pachín ou da partida de Lelo son dos que máis os enganchan), o da desolación e o desamparo, o da frustración... Sentimentos que non caducan no tempo nin teñen limitación no espazo.

Mais andarán os anos, e non é necesario que sexan moitos, e eses rapaces e raparigas, xa mozos ou mozas, sentirán a necesidade, consciente ou non, das súas caixiñas e gavetas, finalmente baúis, para iren botando alí as trangalladas da memoria, os recordos acumulados desde tempo atrás, moito máis atrás do sospeitado. Trangalladas propias ou emprestadas, vividas ou herdadas, particulares ou colectivas, nacidas da realidade ou da ficción asumida como real. Trangalladas non tan distantes e distintas, quizais si na intensidade mais non na calidade, das que puideron topar na asistencia a un espectáculo ou na lectura dun libro, máis universal no tempo e no espazo do que se poida pensar, como *Memorias dun neno labrego*.

Foto da representación de *Cándido Pazó*.

***As Memorias dun neno labrego* é un deses libros cheos de claves, de resortes que abren os baúis, gavetas e caixiñas da memoria, propia ou herdada, de cada quen.**